

עין משפט
גד מצוה

קנו א מיי פ"ד מהל' אבל הל"ז סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד ס' שמה סעיף א וטוש"ע א"ח ס' קטע סעיף ה:

קנו ב מיי פ"י עס הלכה א סמג עשין ב טוש"ע י"ד ס' ת סעיף א:

רבינו חננאל

[השתא אבלות] נהיג אפסוקי דלא מיפסקא מיבעיא כו'. לימא כתנאי, מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר כו' עד ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין עליו ומומנין עליו, וחייב בתפלה ובקריית שמע ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה. רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו כך נתחייב בכולן. אמר ר' יוחנן תשמיש המטה איכא ביניהו. מאי לאו בהא קמיפליג, תנא קמא סבר יש אבלות בשבת, ורבין גמליאל סבר אין אבלות בשבת [ו]אפילו תשמיש המטה שרי. ורחינן ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא הכי דאסור בתשמיש המטה אלא משום דמתו מוטל לפניו כו'.

כג:

יש אבילות בשבת. דדברים שזננעא מיירי כדפירש בקונט' ובסמך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שזננעא והכי משמע קלת צירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אס אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואליצא דרבי יוחנן יש שאומרים שס מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דל"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ד. וס) אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת אבל דברים שזננעא נוהג וקלת קשה לי תימה בשמעתין אציי אשכחיה לרב יוסף דפרים סודרא ארישיה אמר ליה לא סבר לה מר אין אבילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שזננעא נוהג שמה היה סבור דפרים סודרא ארישיה הוה דברים שזפרהסיא וכמאן דאמר פריעת הראש חוצה ולא היה מחלק בין צניתו בין חוץ לציתו והוא השיב לו צניתו חשיב ננעא: **מאן דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה**. פירש הר"א ז"ל מדקתני ולא פירש ואין זה אבילות היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג זה אבילות דכיון דעולה משמע דנוהג זה אבילות ומשני איירי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא צרישא עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון ז"ל מרבו מאן דאמר יש אבילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שצעה ולאצילות שניה צצבת מה שנהא אחמול ומתוך כך תחלה צצת לחשצונו כשס שע"ש עולה לחשצונו מ"ד אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דחשיבא כולי האי לצטל אבילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא וקפריך ואלא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אבילות כשאר ימים ומשני איירי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאצילות משום שמחה דכתבי צהן

כדפרישית תנא רישא נמי עולה צחותו לשון כדפרישית תנא רישא נמי עולה אבילות בגויה וא"כ לפי פירוש זה ואלא הא דקתני עולה ומשני לעולם לא נהגא ואידי דתנא כו' וא"כ המשנה אין שטת הש"ס לומר אידי דתנא הא תנא נמי הא אלא צמיתא דאמת אלא דלא צריכי אבל דברים נראים שקר אין לו לשנות ועוד יש להקשות לפי מה שמפרש אי הכי יתני צבת אינו עולה והוי דומיא דסיפא יותר עד כאן לשון הר"א וצמו' הרב מקשה דמשמע אפילו למאן דאמר דלא נהגא עולה למנין שצעה וא"כ צרגל נמי אע"ג דלא נהגא יהא עולה ולעיל אמר' לענין שצעה לא קמבעיא ליה דלא נהגא מצות שצעה צרגל ומתוך אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה הואיל ואין אבילות כלל משום דכתבי צהן שמחה צבת מיהא לא כתבי שמחה אפילו אינה נוהגת עולה צירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אבילות נוהג צו משום דכתבי (משני א) צרכת ה' היא תעשיר ולא יוסף ענצ עמה וצבת כתיב ציה צרכה ^{[?] **וְאֵינָן אוֹבֵד־בְּשָׂר וָאִינוּ שׁוֹתֶה יַיִן**}. נראה דכי היכי דשרי צפרק צתרא דתענית (דף ג.) גבי ערב תשעה צאצ צשר כל זמן שאינו כשלמים ויין מגתו הכי נמי שרי צאון מיהו אין רגילין לנהוג צהן היתר לא צכאן ולא בתשעה צאצ תימה משמע דאזון חמור מאצל דלא מצינו אבל שיהא צו איסור צצשר וציין ולענין קדשים אשכחן דאצל אוכל צקדשים ואזון אסור ובשאר דברים החמירו צאצילות צכפיית המטה ועילת הסנדל ועטיפת הראש וטובא איכא וצאזון שרי וי"ל דדברים שהן משום אבל מותר גבי אזון וצאצילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אבילות אלא משום שיש לו להיות טרוד צקצורת מתו ולא ימשך אחר דברים אחרים כגון אכילת צשר ושמית יין אסירי צאזון דוקא ותשמיש המטה דמשמע צסמך דאסור צאזון צהא נמי שמה ימשך אז שמה שמחה יתירתא וחוצפה כך מנאחי ובצגלחת ובצכבוסת לא ידעינן אי שרי צאזון ואין ללמוד איסור לגלח מדתני' צמס' שמחות ^{[?] היה מגלח ואחרו לו מת אחד מקרוביו הרי זה יגמור משמע הא לא התחיל אסור דלמא צשמועה איירי ולאחר שנקצר ובסס ריב"א כתצתי דתגלחת אסור דנפקא לן מראשיכס אל תפרעו (ויקרא א) הא כולי עלמא אסירי ואינהו אזונים הוו ובתשמיש המטה דאסרין צסמךן וראו להסיר צאצניות כדאמרין פ"ק דכתובות (דף ד. וס) ובאצילות אסרו דקאמרין התם מכניסין את המת לחדר וצוועל צצילת מצוה ופורש והא דקאמרין התם אבילות דהכא קילא ואחי לולולי צה ומקשה מאי קולא אילימא דקתני צוועל צצילת מצוה משום דלא חיילא אבילות עליה אינו רואה לומר שאין קולא צדצר אלא הכי קאמר אין קולא צאצילות כי אס צאצניות ולא אחי לולולי צאצילות: **וְאֵין מְבַרְכִין עֲצֵיו**. פירש בקונטרס צצרכות פרק מי שמתו (דף יח. וס) צרכת המוציא ואין מומנין צצרכת המזון ותימה גבי המוציא מה שיך לומר אין מצרכין עליו צשלמא גבי צצרכת המזון שיך צירוף אלא גבי המוציא מאי שיך צירוף ויש לפרש דצגמרא קאמרין דאין מצרכין עליו אלא מצוה לחלק דהוו כשנים שאכלו שמוצה ליחלק ואין זה האזון מצטרף עמהו ואין מומנין עליהן עמהו לומר נצרך שאכלנו משלו ואי לא הוה תני אלא חדא הוה אחינא לענין נצרך שאכלנו משלו דאין מצטרף אבל מצטרף להיות להם דין שלשה לצרך אחד מהן צעצור צצרו להכי תני תרתי וריב"א מפרש דאין מצרכין ומומנין חדא לומר נצרך שאכלנו משלו וחדא לצרך צסס כמו שמוכירין סס צעשעה פירש בקונטרס צפרק מי שמתו (ג"ז ס) ואינו מצרך אין צריך לצרך צצרכת המזון משמע מפירושו דאין אסור לצרך ובשמעתין נמי פירש כענין זה ומיהו מדקאמר צריש פרק מי שמתו התם למאן דאמר ^[1] [תוך] ארבע אמות הוא דאסור פירש רבינו יצחק צצרכות דאיכא איסור לצרך וגס צחוספות הרב פירש דאסור לצרך ותימה לרבי יצחק דהשתא נהגו לצרך ולזמן והיה אומר דלא איירי הכא רק כשהוא עוסק צצרכי המת שאין לו להצטטל מן המצוה אבל בשעה שאינו עוסק שרי אי נמי בשעה שאחרים עוסקים והוא אינו עושה כלום ומיהו צירושל' אינו משמע כן והכי איתא התם ^[2] אינו אוכל כל צורכו ואינו שותה כל צורכו כו' ואינו מצרך ואס צירך אין עונין אחריו אמן ואס צצרכו אחרים אינו עונה אחריהם אמן ואס משום ציטול מצות עסק צצמתו מה ציטול יש צעניית אמן מיהו נראה לי משום שמיעת הצרכה שלא תהיה אמן יתומה ועוד דאמרין לקמן הן עומדין ומתפללין והוא יושב ומצדיק עליו את הדין ומשמע שאינו עוסק צו כלל אלא יושב ודומם ונראה דאסור לצרך ושוב מנאחי צירושל' דריש פרק מי שמתו תני אס ראה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת אז משום שאין לו מי שישא משאוי ופריך והא תניא פטור מנטילת לולב וקא סלקא דעתיה דמיירי צזיום טוב וצו אינו טרוד לישא צמשאוי ומשני תפתר צחול פירוש צחולו של מועד ופריך והתניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר צחול ולא צזיום טוב אמר ר' חנינא מכיון שהיו זקוקים להציא לו ארון ותכריכין דתנין תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להציא ארון ותכריכין נמי כמו שהוא נושא משאוי דמי ^[3] משמע דפליגי צצבת וצזיום טוב דאינו מצרך צמאי דאמרין מיהו הא קשיא לן דאמרין צסיפא צצבת מצרך ומומן וצריך עיון:}

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קמן

יש אבילות בשבת. דדברים שזננעא מיירי כדפירש בקונט' ובסמך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שזננעא והכי משמע קלת צירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אס אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואליצא דרבי יוחנן יש שאומרים שס מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דל"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ד. וס) אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת אבל דברים שזננעא נוהג וקלת קשה לי תימה בשמעתין אציי אשכחיה לרב יוסף דפרים סודרא ארישיה אמר ליה לא סבר לה מר אין אבילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שזננעא נוהג שמה היה סבור דפרים סודרא ארישיה הוה דברים שזפרהסיא וכמאן דאמר פריעת הראש חוצה ולא היה מחלק בין צניתו בין חוץ לציתו והוא השיב לו צניתו חשיב ננעא: **מאן דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה**. פירש הר"א ז"ל מדקתני ולא פירש ואין זה אבילות היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג זה אבילות דכיון דעולה משמע דנוהג זה אבילות ומשני איירי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא צרישא עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון ז"ל מרבו מאן דאמר יש אבילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שצעה ולאצילות שניה צצבת מה שנהא אחמול ומתוך כך תחלה צצת לחשצונו כשס שע"ש עולה לחשצונו מ"ד אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דחשיבא כולי האי לצטל אבילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא וקפריך ואלא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אבילות כשאר ימים ומשני איירי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאצילות משום שמחה דכתבי צהן

יש אבילות בשבת והני אמרי אין אבילות בשבת מאן דאמר יש אבילות בשבת דקתני עולה מאן דאמר אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אי סלקא דעתך יש אבילות בשבת השתא אבילות נהגא אפסוקי מיבעיא ואלא הא קתני עולה איירי דקבעי למיתנא סיפא אינן עולים תנא רישא עולה ולמאן דאמר יש אבילות בשבת הא קתני אינה מפסקת משום דקבעי למיתנא סיפא מפסיקין תנא רישא אינה מפסקת לימא כתנאי ^[6] א מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין ומומנין עליו * וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה ^[7] רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן צ תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפליג דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא אלא משום דמתו מוטל לפניו אבל הכא דאין מתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין ומומנין עליו * וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה ^[7] רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן צ תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפליג דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא אלא משום דמתו מוטל לפניו אבל הכא דאין מתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

לא סלקא אלא אי נהגא אבילות בגויה וא"כ לפי פירוש זה ואלא הא דקתני עולה ומשני לעולם לא נהגא ואידי דתנא כו' וא"כ המשנה אין שטת הש"ס לומר אידי דתנא הא תנא נמי הא אלא צמיתא דאמת אלא דלא צריכי אבל דברים נראים שקר אין לו לשנות ועוד יש להקשות לפי מה שמפרש אי הכי יתני צבת אינו עולה והוי דומיא דסיפא יותר עד כאן לשון הר"א וצמו' הרב מקשה דמשמע אפילו למאן דאמר דלא נהגא עולה למנין שצעה וא"כ צרגל נמי אע"ג דלא נהגא יהא עולה ולעיל אמר' לענין שצעה לא קמבעיא ליה דלא נהגא מצות שצעה צרגל ומתוך אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה הואיל ואין אבילות כלל משום דכתבי צהן שמחה צבת מיהא לא כתבי שמחה אפילו אינה נוהגת עולה צירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אבילות נוהג צו משום דכתבי (משני א) צרכת ה' היא תעשיר ולא יוסף ענצ עמה וצבת כתיב ציה צרכה ^[7] **וְאֵינָן אוֹבֵד־בְּשָׂר וָאִינוּ שׁוֹתֶה יַיִן**. נראה דכי היכי דשרי צפרק צתרא דתענית (דף ג.) גבי ערב תשעה צאצ צשר כל זמן שאינו כשלמים ויין מגתו הכי נמי שרי צאון מיהו אין רגילין לנהוג צהן היתר לא צכאן ולא בתשעה צאצ תימה משמע דאזון חמור מאצל דלא מצינו אבל שיהא צו איסור צצשר וציין ולענין קדשים אשכחן דאצל אוכל צקדשים ואזון אסור ובשאר דברים החמירו צאצילות צכפיית המטה ועילת הסנדל ועטיפת הראש וטובא איכא וצאזון שרי וי"ל דדברים שהן משום אבל מותר גבי אזון וצאצילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אבילות אלא משום שיש לו להיות טרוד צקצורת מתו ולא ימשך אחר דברים אחרים כגון אכילת צשר ושמית יין אסירי צאזון דוקא ותשמיש המטה דמשמע צסמך דאסור צאזון צהא נמי שמה ימשך אז שמה שמחה יתירתא וחוצפה כך מנאחי ובצגלחת ובצכבוסת לא ידעינן אי שרי צאזון ואין ללמוד איסור לגלח מדתני' צמס' שמחות ^{[?] היה מגלח ואחרו לו מת אחד מקרוביו הרי זה יגמור משמע הא לא התחיל אסור דלמא צשמועה איירי ולאחר שנקצר ובסס ריב"א כתצתי דתגלחת אסור דנפקא לן מראשיכס אל תפרעו (ויקרא א) הא כולי עלמא אסירי ואינהו אזונים הוו ובתשמיש המטה דאסרין צסמךן וראו להסיר צאצניות כדאמרין פ"ק דכתובות (דף ד. וס) ובאצילות אסרו דקאמרין התם מכניסין את המת לחדר וצוועל צצילת מצוה ופורש והא דקאמרין התם אבילות דהכא קילא ואחי לולולי צה ומקשה מאי קולא אילימא דקתני צוועל צצילת מצוה משום דלא חיילא אבילות עליה אינו רואה לומר שאין קולא צאצילות כי אס צאצניות ולא אחי לולולי צאצילות: **וְאֵין מְבַרְכִין עֲצֵיו**. פירש בקונטרס צצרכות פרק מי שמתו (דף יח. וס) צרכת המוציא ואין מומנין צצרכת המזון ותימה גבי המוציא מה שיך לומר אין מצרכין עליו צשלמא גבי צצרכת המזון שיך צירוף אלא גבי המוציא מאי שיך צירוף ויש לפרש דצגמרא קאמרין דאין מצרכין עליו אלא מצוה לחלק דהוו כשנים שאכלו שמוצה ליחלק ואין זה האזון מצטרף עמהו ואין מומנין עליהן עמהו לומר נצרך שאכלנו משלו ואי לא הוה תני אלא חדא הוה אחינא לענין נצרך שאכלנו משלו דאין מצטרף אבל מצטרף להיות להם דין שלשה לצרך אחד מהן צעצור חצרו להכי תני תרתי וריב"א מפרש דאין מצרכין ומומנין חדא לומר נצרך שאכלנו משלו וחדא לצרך צסס כמו שמוכירין סס צעשעה פירש בקונטרס צפרק מי שמתו (ג"ז ס) ואינו מצרך אין צריך לצרך צצרכת המזון משמע מפירושו דאין אסור לצרך ובשמעתין נמי פירש כענין זה ומיהו מדקאמר צריש פרק מי שמתו התם למאן דאמר ^[1] [תוך] ארבע אמות הוא דאסור פירש רבינו יצחק צצרכות דאיכא איסור לצרך וגס צחוספות הרב פירש דאסור לצרך ותימה לרבי יצחק דהשתא נהגו לצרך ולזמן והיה אומר דלא איירי הכא רק כשהוא עוסק צצרכי המת שאין לו להצטטל מן המצוה אבל בשעה שאינו עוסק שרי אי נמי בשעה שאחרים עוסקים והוא אינו עושה כלום ומיהו צירושל' אינו משמע כן והכי איתא התם ^[2] אינו אוכל כל צורכו ואינו שותה כל צורכו כו' ואינו מצרך ואס צירך אין עונין אחריו אמן ואס צצרכו אחרים אינו עונה אחריהם אמן ואס משום ציטול מצות עסק צצמתו מה ציטול יש צעניית אמן מיהו נראה לי משום שמיעת הצרכה שלא תהיה אמן יתומה ועוד דאמרין לקמן הן עומדין ומתפללין והוא יושב ומצדיק עליו את הדין ומשמע שאינו עוסק צו כלל אלא יושב ודומם ונראה דאסור לצרך ושוב מנאחי צירושל' דריש פרק מי שמתו תני אס ראה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת אז משום שאין לו מי שישא משאוי ופריך והא תניא פטור מנטילת לולב וקא סלקא דעתיה דמיירי צזיום טוב וצו אינו טרוד לישא צמשאוי ומשני תפתר צחול פירוש צחולו של מועד ופריך והתניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר צחול ולא צזיום טוב אמר ר' חנינא מכיון שהיו זקוקים להציא לו ארון ותכריכין דתנין תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להציא ארון ותכריכין נמי כמו שהוא נושא משאוי דמי ^[3] משמע דפליגי צצבת וצזיום טוב דאינו מצרך צמאי דאמרין מיהו הא קשיא לן דאמרין צסיפא צצבת מצרך ומומן וצריך עיון:}

בעא

מסורת הש"ס

^[6] צרכות ח: שמחות פ"י, ^[7] [במס' שמחות א"י כדכחא אבל צצרכי ית. איתא ר"ש כן גמליאלן, א] אינו אלא למנין דאבילות ולא נהגא אבילות כג"ל, ^[8] ד] וויכרך אלהים את יום השביעי כ"ה צמ"ר וחי פ"ק, ^[9] ס] פ"ה ה"ח, ^[10] רש"א, ^[11] ו] שמחות פ"י, ^[12] ח] משמע דפליג צצבת כג"ל,

גליון הש"ס

גמ' וחייב בק"ש ובתפלה ובתפילין ובבל מצות. צצרכות צצרייתא וז איתא וחייב בכל מצות האמורות בתורה ובשבת, ^[13] ח] משמע דפליג צצבת האמורות בתורה.

מוסף רש"י

מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר. דנראה כלועג לרס (ברכות יז.). ואינו מיסב. כדרך המסובים במשיבות על גזו השמאלית וצמטה (שם). ואין מברך. ואינו צריך לצרך צצרכת המוציא (שם). ואין מומן. אינו צריך לצרך צצרכת המזון (שם). ואין מברכין עליו. אין צריך צצצרכו לו אחרים צצצרכת הלחם (שם יח.). ואין מומנין עליו. אין מצטרף עס שלשה לזימון (שם). תשמיש המטה איכא בינייהו. לרש"י חייב אבל צעוה צצבת (שם).